

Улан гермүдин нөдлмшин голд күүнд улс йовсмн

Күүкд улс дунд Советск йосна чинриг делгү цяалгъдж бгч, тедниг политическ, эдла-хун болн культурн кӧдлмшт орулдж, сургъуль-эрдм сургъдж, производственн медрл бгх кӧдлмш кехмн гидж мана алдр, мӧнък Ленин заасмн. Тер делгү кӧдлмш кехлӧрн, газр-газрт сӧанӧр хӧлӧлж, олн келн-ӧмтн ямаран бӧӧдлтӧгъӧр бӧӧдг болна, теднӧ ямаран хуучна бӧӧдлин ӧдл советин кӧдлмшт орлцхднь боомтг, болджана, терӧгинь олдж авч, тер хуучна бӧӧдллӧ ноолдж, шин советск бӧӧдлӧр бӧӧдгиг дасхмн гидж заавр бгсмн.

Обрхн джилмүдин дотр күүкд улс залула адллӧн советск йосан батрулхин тӧлӧд шунмгъа кевӧр государственн кӧдлмшт орлцхмн гидж зак-смн. КПСС-н ЦК-д болн рай ком партъсӧр энӧг күүцӧхин кергт күүкд улс дунд кӧдлмш кех гидж күүкд улсин отдел-мүд бӧрдӧгдсмн. Эн отделин кӧдлмш олн зӧсӧр кегддг, тер кӧдлмшт политическ чинртӧ кӧдлмш гидж тоолгдг бӧӧ-смн. Олн келн-ӧмтнӧ күүкд улс дунд кегдг цяалгъврин кӧдлмш тус-тустан оньгданар кегддж йовла, зуг чинрнь тед-нӧ негн билӧ.

Селӧдӧр, хотлудар, кӧтрмү-дӧр бӧӧдг күүкд улс дунд кегддг кӧдлмш ик балгъснас оньгдан бӧӧсмн. Селӧдӧр бӧӧдг күүкд улс харнъгъу, сургъуль уга, тегӧд эдниг олна керг-ӧулл орулхас урд, делегатск хургар дамджулдж политич-еск, эдл-ахун, культурн, цевр-цеерин, зӧвин, сургъуль сургълж умшлг, бичдг дасхдж дамшулдж кӧдлмшт орулх тӧр кегдв.

Мана Хальмг танъгъчар бол-

хла нег хотна күүкд улсг обр-хн бӧӧрдж, теднӧ хогнднь одад бӧӧгъӧд, деер келгдсн олн зӧсн кӧдлмшиг эцн дунд кехин тӧлӧ 1927 джил ишкӧ улан гермүд гарсмн. Улан гер-мүд нег хогнд 2-3 сардан бӧӧ-гъӧд, зӧрм ик хотлудар лик-безин школ гаргъад, күүкд улсг умшлг, бичдг дасхларн 5-6 сар чигн бӧӧгъӧд ӧвлӧд, хавртнь ликбезӧн дуусад, дар-рук хогнур нӧулг бӧӧсмн. Тер хогндан ирӧд олн зӧсн кӧдлм-шӧн делгрӧлдж кеджӧсмн.

Улан ишкӧ гермүд комму-нистическ партин болн прави-тельствоин тер цагин эркн тӧр-мүдиг күүкд улс дунд цяал-гъдж йовла. Кезӧнък цагин ӧдл гем-зовлнъгла, гелнъгүд-лӧ, бӧ-удгънла ик ноолдан кегдг билӧ. Селӧнӧ эдл-аху кооперацд орулдж авчасн цаг-ла, күүкд улс дунд кооперацд орулх кӧдлмш бргӧр кегд-жӧлӧ. Күүкд улсиг негн кӧрт-тл кооперацд орулх, цевр-цер бӧӧдл дасхк—улан ишкӧ герин гол тӧрнь болджала.

Кӧч-кӧлсчнриг колхозд ору-лдж, селӧнӧ кӧдлмшиг дел-грӧлдж кех болв, тер белд-врин олн цяалгъврин кӧдлмш ик чинрӧн ашднь ӧзӧлв.

Колхозмуд бӧрдсн джилмүдт күүкд улс нег дуугъар кол-хозд орад, орсн обрӧсн авн ода кӧртл нег ӧзмджтӧ кӧдлӧч болджана. Тер күүкд улс дун-дас олн күүкд улс партийн, советск болн селӧнӧ эдл-ахун кӧдлмшт йовна.

Ходжгъра Марфа Чилгрӧ сельсоветд арв гар джил ах-лач болдж кӧдлӧ, ода чигн кӧдлджӧнӧ. Босхмджин Цагъан урднь ӧлдчнӧ хойрдгч номер тӧ Улан ишкӧ герт сургъуль сурад, делегатк болдж йовла.

Хӧбннь Кетченеровск-Шебе-неровск сельсоветд ахлач бол-дж кесг джил кӧдлв.

Лаганск района Красинск сельсоветин ахлач болдж багъ-чудас Монран Тания кӧдлсмн.

Советск кӧдлмшт шунмгъа кевӧр орлцдж кӧдлдж йовсн күүкд улс дала. Делегатск хур-гин программиг чилӧгъӧд, 1929 джилӧс нааран олна кӧдлмшт Чурюма Шура, Нахимӧ Ульянов, Илишкинӧ Костя, Манлжин Даала, Чужгинӧ Гилӧн, Цернӧ Ӗльзӧг, Убуша Болӧ, Богъан Муутл, Харьковин Нюра, нань чигн кесг күүкд шунмгъа ке-вӧр орлцжасмн. Тер цагт хальмг күүкдиг сургъуль сур-тха гидгнь ик тӧр бӧӧсмн. Тер кӧдлмшт эн олна керг-ӧулл орлцдг күүкд улс ик дӧн-нӧкд болджала.

Долан-нӧӧмн джилин тур-шарт улан ишкӧ гермүдӧр, делегатск хургар дамджж олн кӧдлӧчнр бсв. Ода мана хальмг күүкд улс дундас эм-чнр, багшнр, селӧнӧ эдл-ахун специалистнр, юристнр, инже-нермүд, научн кӧдлӧчнр, нань чигн олн зӧсн специалистнр болдж бсцхӧв.

Эн Советин йосн токтсн дӧ-чн джилин эргцт кесн кӧдл-мшин дамшлтар бийӧн агссн улс дала. Тер күүкд улсиг олна керг-ӧулл орулдж, дам-шлтан шинӧс кӧдлджӧх багъ-чудт бгхиг маргхмн биш, тел-нӧ дамшлтиг олзлх кергтӧ. Партийн болн советск органи-зацс тер күүкд улсла залгъл-дагъан таслл уга бӧӧдж, цаг-цаглань тедниг олна керг-ӧулл орлцулдж, дӧн-нӧкд кедж авхмн.

КОСТЫГӧ А.